

KENT AKTÖRLERİNİN KADIN DOSTU KENT ALGISI VE KENTTE DURUM: ZONGULDAK ÖRNEĞİ

128

Seda TAPDIK

**Öğr. Gör. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Devrek Meslek Yüksekokulu, Yönetim Ve
Organizasyon Bölümü, Seda.tapdik@beun.edu.tr**

Nilüfer NEGİZ

**Prof. Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü, nilufernegiz@sdu.edu.tr**

Kent Aktörlerinin Kadın Dostu Kent Algısı ve Kentte Durum: Zonguldak Örneği

ÖZ

Kent aktörleri, kentlerde alınan kararlar ve kentsel politikaların oluşturulması konusunda yasal hakları dâhilinde belli yetkilere sahiptir. Dolayısıyla kentlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması noktasında da oldukça etkili bir konumda bulunmaktadır. Kadın dostu kentler projesi ise Türkiye’de kentler noktasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerleştirilmesi için 2006’dan bu yana önce 6 ilde olmak üzere bugün ise 12 ilde uygulanmaya başlamıştır.

Bu çalışmada kadın dostu kent programının hayata geçirilmediği bir kent olan Zonguldak’ta toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik kent aktörlerinin katkılarının varlığı ve programa ilişkin aktörlerin bilgi ve algı düzeyleri tespit edilmeye çalışılmaktadır. Aktörlerden bazılarının, kentte toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik farkındalık çalışmaları yürüttüğü tespit edilirken; konuya ilişkin çalışma yapmayan kent aktörlerinin de olduğu ortaya çıkmış bulunmaktadır. Çalışma kapsamında yüz yüze görüşme yöntemiyle kent aktörleri ile görüşülerek elde edilen bulgular nitel araştırma yöntemiyle değerlendirilmeye tabi tutulmaktadır. Çalışmanın ayrıca kadın dostu kent programına dair farkındalığın artmasına ve bu sürecin hızlanmasına destek sağlayacağı beklenen pozitif sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: Kent Yönetimi, Kadın Dostu Kent, Temsil, Katılım.

The Perception of Women-Friendly Cities by Urban Actors and the Situation in the City: The Case of Zonguldak

ABSTRACT

Urban actors have certain powers within their legal rights in decisions taken in cities and in the formulation of urban policies. Therefore, they are in a very effective position in terms of ensuring gender equality in cities. Women-Friendly-Cities project is to be placed in the city's points of gender equality in Turkey today, including the first since 2006 in 6 provinces began to be implemented in 12 provinces.

In this study, it is aimed to determine the existence of the contribution of the city actors towards gender equality in Zonguldak, which is a city where women friendly city program is not implemented and the knowledge and perception levels of the actors related to the program. While some of the actors carried out awareness raising activities in order to ensure gender equality in the city; there are also city actors who do not work on the subject. Within the scope of the study, the findings obtained by interviewing the city actors by face-to-face interview method are evaluated by qualitative research method. It is also the expected positive result that the study will help to raise awareness and accelerate this process.

Key Words: Urban Administration, Women-Friendly-Cities, Representation, Participation.

1. GİRİŞ

Kent kavramı, anlam bakımından birçok farklı şekilde ifade edilmektedir. Hatta kentlerin özelliklerinden dolayı yüklenen anlamlar ülkeden ülkeye ya da bölgeden bölgeye bile farklılık gösterebilmektedir. Aynı bölge ya da ülke içinde olsa dahi her kent farklı özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Ancak kentler hangi özellikleriyle ön plana çıkmış olursa olsun başarılı bir kent yönetimi için en önemli hedeflerin başında kent yönetimindeki katılımcılık anlayışı olmalıdır. Bu hem kentte yaşayan tüm kesimlerin ihtiyaçlarının tespit edilmesi açısından hem de demokrasinin pratikte yerleştirilebilmesi için oldukça önemlidir. Katılımcılık anlayışı için en etkili çözüm ise etkin bir şekilde çalışan kent aktörleridir. Kent siyasetinde eksik temsil edilen bir kesim olarak kadının kent aktörleri içerisindeki yeri ve aktörlerin kadının konumunun güçlendirilmesi için yaptığı çalışmalar ayrıca önem teşkil etmektedir. Çünkü toplumun yarısı kadınlardan oluşmaktadır. Ayrıca toplumsal yaşamda kadın görünürlüğünün az olması belli bir bölgeye ait olmayan evrensel bir sorundur. Bu da konunun bazı uluslararası kurum ve kuruluşlarca kendilerine bir takım hedefler koyarak projeler gerçekleştirmesine sebep olmaktadır. BM Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) tarafından gerçekleştirilen kadın dostu kentler projesi Türkiye’de 2006’dan bu yana önce 6 il olmak üzere şu an ise 12 ilde uygulanmaya başlanmıştır. Bu iller; Adıyaman, Antalya, Bursa, Gaziantep, Malatya, Mardin, Samsun, İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa ve Trabzon’dur. Programın hedefleri doğrultusunda yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması ve kadının konumunun güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Bu makalede, kadın dostu kent projesinde yer almayan Zonguldak ilinin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak kent aktörlerinin katkılarının varlığı ve programa ilişkin bilgi ve algı düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak konuya ilişkin kavramsal açıklamalar yapılmış, daha sonra Zonguldak ilinde kent aktörleri ile yapılan nitel görüşmelere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında ise araştırmanın bulgularından hareketle Zonguldak ilinin kadın dostu kent olma potansiyeli değerlendirilmiş ve kent aktörlerinin uygulamalarına yönelik olarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

2. KADIN DOSTU KENT: LİTERATÜR ÜZERİNDEN ANLAMA

Toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkeklerin doğdukları andan itibaren toplum tarafından cinsiyetlerine göre bazı görev ve sorumlulukların verilmesi anlamına gelmektedir. Cinsler arasındaki bu görev ve sorumlulukların verilmesi bilinen en eski tarihe kadar dayandırılabilir. Ancak günümüz modern toplumunda da kadının toplum içinde rolleri cinsiyet ile ilişkili olarak devam etmektedir. Toplumun nezdinde “anne” ve “eş” olma görüntüsü, kadın için fırsat eşitsizliklerine hala yol açmaktadır. Konu kentler açısından ele alındığında da kadınların toplumsal yaşamda yer almasıyla birlikte bazı haklarının doğması beklenmektedir. Kadın için toplumda oluşan bu engelleyici anlayış siyasal ve yönetsel alanlarda da kendini göstermektedir. Kadın Dostu Kent kavramı bu noktada kadınların kentte yönetsel-siyasal hayatın içerisinde tam olarak varlık göstermesini ifade etmektedir. Yani kadınların kentsel yaşamda ihtiyaç, beklenti ve taleplerinin karar mekanizmalarınca bilinerek politikalar üretilmesini ifade etmektedir. Bu durumda kadınların temsil-katılım noktasında temsiliyetinin artırılması ayrıca önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

‘Kadın Dostu Kent’ kavramı Türkiye için çok eski bir geçmişe sahip olmamakla birlikte literatürde de konuyla ilgili, özellikle, alan araştırması yapılan çalışmalara sınırlı sayıda rastlanmıştır. Konuya dair ulaşılan çalışmalar daha çok bilgilendirme amaçlı el kitapçıkları ya da projeye dair rapor şeklindedir. Kadın Dostu Kentler, en genel tanımıyla yerelde toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının yerleştirilebildiği, kentte kadınların da ihtiyaç ve beklentilerinin analiz edilerek politikaların oluşturulduğu ve kadınların karar organlarına yeterli düzeyde katılım gösterdiği kentlerdir. Teknolojinin gelişmesi, kentlerin giderek büyümesi ve kalabalıklaşması kentleri farklı bir boyuta taşımaktadır. Kentlerde artarak devam eden sorunlardan en fazla etkilenen kesimler ise dezavantajlı gruplar olmaktadır. Dezavantajlı gruplar içerisinde nüfus bakımından kadın önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple demokratik bir kent yönetimi için kadının kentte görünür olması gerekmektedir.

Kadınların yaşadıkları kentlerde kent yönetimine katılmıyor ya da sınırlı düzeyde katılıyor olmaları bu kesimin istek, ihtiyaç ve taleplerinin yeterince göz önünde bulundurulmamasına sebep olmakta ve bu durum da kadınların kentlerde yeterli hizmeti alamaması sonucunu doğurmaktadır. “*Belediye Kadınlara*

*da Hizmet Eder*¹ isimli çalışmada öncelikle ‘yurttaş-kenttaş’; ‘eşitsizlik’, ‘belediye hizmetleri’ kavramları açıklanmıştır. Daha sonra kadınlara yönelik olan ve olmayan belediye hizmetleri incelenmiştir. En son uluslararası metinlere de dayanılarak bir takım örnek ve yöntemlerle birlikte önerilerde bulunulmuştur. 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun kabul edilmesiyle birlikte büyükşehirlerde yaşanan büyük dönüşüm hem kent yönetimi açısından hem de vatandaşlar açısından büyük ölçüde değişikliğe sebep oldu. Kanuna dair yöneltilen en önemli eleştirilerden biri de büyükşehir belediyelerinin yetkisi artarken; ilçe belediyelerinin yetkilerinin azaltılmış olmasıdır. Dolayısıyla halka en yakın belediyelerin yetkisinin azalmış olması, bazı kent yönetimlerinin zorunlu hizmetler dışında hizmet vermekten kaçınmasına sebep olabilmektedir. Büyükşehir belediyelerinde hem nüfus yoğunluğu bakımından hem de zaman azlığı nedeniyle halk katılımının daha kısıtlı olabileceği düşünülecek olursa, bu alanda yapılan tespit çalışmaları kent yönetiminin konuyla ilgili etkinliğini ölçmek ve önerilerde bulunulması adına faydalı olabilir. Bu konudaki bir başka çalışma olan ‘Kadın Dostu Kentler’ Türkiye’de Büyükşehir Belediyeleri² isimli eser, dört bölümden oluşmaktadır. İlk olarak konuya dair kavramsal çerçeve çizilerek uluslararası çalışmalar ve uygulamalar incelenmiştir. Daha sonra Türkiye’de yürütülen politika hukuki metinlerle ele alınmıştır. Son olarak da büyükşehir belediyelerinin örneklem olarak seçtiği bir alan araştırması yer almaktadır. Sonuç olarak ‘Katılım’, ‘İş Birliği’ ve ‘Kadınların Erişimini Artırmaya Yönelik Hizmetlere’ dair yapılan anket sonuçları değerlendirilmiştir.

Kentler birbirinden farklı kültürel özellikler gösterebilir. Buna bağlı olarak farklı kentlerdeki kadınlar farklı ihtiyaç ve önceliklere sahip olabilirler. Nihayetinde bir kentte cinsiyet eşitliği yaklaşımı için farklı yollar tercih sebebi olabilir. Bu noktada yerelde yapılan durum tespit çalışmaları ve alan araştırmaları, kentte kadınların ihtiyaçlarının analiz edilmesi zorunluluktan öte bir ihtiyaç olarak görülmelidir. “*Yerel Yönetimlerde Cinsiyet Eşitliği Yaklaşımı: Bir Pilot Çalışma*”³, isimli çalışmada da yapılan bir alan araştırmasına dair bilgiler yer almaktadır. 2012 tarihinde başlayan “*Yerel Seçimler Öncesi Pilot Yerel Yönetimlerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Yaklaşımlarını Değerlendirme ve Durum Tespiti*” adlı proje kapsamında 9 farklı örgütten bir danışma kurulu oluşturulmuştur. Örneklem olarak seçilen belediyeler ise Ankara Altındağ, Çankaya Belediyesi ve Diyarbakır Kayapınar Belediyeleridir. Yaklaşık 40 kişi ve kuruma ulaşılmış ve derinlemesine bir mülakat gerçekleştirilmiştir. Değerlendirilen başlıklar ise; yerel yönetimlerin kadına bakış açısı; hizmetler; katılım; diğer kuruluşlarla ilişkiler; kurumsal yapı; kaynaklar; bilgilendirme ve bilgi paylaşımı; izleme ve değerlendirme başlıklarıdır. Her üç belediye için de farklı durumlar gözlemlenmiştir. Öneri olarak Kadın dostu kent programı kriterleri verilmiştir.

Kadın Dostu Kent olma çabasındaki kentlerde kadınların karar alma mekanizmalarına katılımının artırılması için bazı araç ve mekanizmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin kent konseyleri kadın meclisleri ve çalışma grupları, sivil toplum örgütleri gibi. Dolayısıyla bir ülkede toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılabilmesi için öncelikle yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu noktada “*Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Araçlar ve Mekanizmalar*”⁴ adlı çalışmada yazar, öncelikle toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına değinmiş ve Türkiye’de eşitlik için yasal dayanakları açıklamıştır. Cinsiyet eşitliği anlayışının yerelde yaygınlaştırılabilmesi için kullanılacak araç ve mekanizmalar hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Ülkelerin yasal düzenlemelerinin kadının siyasette görünürlüğünün artırılmasında oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Örneğin İskandinav ülkelerinde kota uygulamaları ve fermuar sistemi uygulanmasıyla kadınların parlamentolarda temsiliyeti oldukça artmıştır. Bu noktada ülke örneklerinin incelenmesi bir fikir oluşmasına da olanak verebilir. Bu amaca yönelik olarak “*Kadın Dostu Kentler Avrupa’dan Örnekler*”⁵, el kitabı hazırlanmıştır. Bu çalışmada siyasette ve kent yönetiminde kadın görünürlüğünü artırmak adına ülkelerde yapılan hukuki düzenlemelerden örnekler verilerek, Avrupa’daki durum ortaya

¹ Ayten Alkan, Belediye Kadınlara da Hizmet Eder Kadın Dostu Belediye Hizmetleri: Neden Nasıl? Mega Basım Yayın, İstanbul, 2008.

² Deniz Şahin Cinoğlu, Ekin Basım Yayın, Akademik Kitaplar, Bursa, 2019.

³KA.DER Ankara Yerel Yönetimler Danışma Kurulu, Yerel Yönetimlerde Cinsiyet Eşitliği Yaklaşımı: Bir Pilot Çalışma, Ankara, 2013.

⁴ Ayşe Sargın, Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Araçlar ve Mekanizmalar, KA.DER, Ankara, 2013.

⁵ Nevin Şenol, Kadın Dostu Kentler Avrupa’dan Örnekler, BM Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı, 2016.

koyulmaktadır. Çalışmanın amacı ise, Türkiye’de BM Ortak kapsam programındaki illerin 5 yıllık yerel eylem planlarına katkıda bulunmaktır.

“*Belediyelerde Kadın, Kadınlar İçin Belediye*”⁶, isimli çalışmada ‘belediyelerde kadın’; ‘kadınlar için belediye’; ‘yerel yönetimlerde kadın temsili’; ‘toplumsal cinsiyet farkındalığı’, toplumsal eşitsizliğin “doğal görülen zemini” ve “pozitif ayrımcılık” son olarak da “belediyelerin kadına yönelik faaliyetleri” başlıklara yer verilmiştir. Kadın temsili artmasının yalnızca pozitif ayrımcılık, kota uygulaması gibi bir takım araçlarla mümkün olmayacağı; bu duruma neden olarak toplumsal öğelerinin incelenmesigerektiği üzerinde durulmuştur. Yerel yönetimlerde kadın temsili artırılabilmesi için kadına yönelik sosyal hizmetlerin iyileştirilmesinin yanı sıra; bu ilişkinin incelenmesi için toplumsal cinsiyet rolleri ile yönetim süreçlerinin birlikte incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. İsveç Başkonsolosluğu ortaklığıyla iyi yönetim kapsamında yürüttüğü “Yerel Yönetimde Kadının Güçlenmesi” projesinde Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) tarafından Türkiye’deki tüm büyükşehir belediyelerinde kadın temsili ve kadına yönelik hizmetler arasındaki ilişki irdelenmiş, temsil ve hizmetlerin niteliği, toplumsal cinsiyet farkındalığı çerçevesinde ele alınmıştır. Projeye yönelik bulguların, geçmişten günümüze toplumsal cinsiyet farkındalığına ilişkin bir takım sorunları ortaya çıkardığı gerekçesiyle çalışmada bir takım politika önerileri olarak ortaya koyulmuştur. Bu öneriler; eril siyasetin deşifre edilmesi, alternatif siyasal alanların yaratılması, tecrübe paylaşımı, eşitliğin yeni zeminlerini oluşturmak ve farklı tecrübeleri bir araya getirmek olarak belirlenmiştir.

Kadının kentlerde görünürlüğünü artırmak adına yapılan tüm çalışmaların sürdürülebilirliğinin sağlanması için toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının yerleştirilmesi gerekmektedir. Çünkü kadın sorunlarının temelinde toplumsal yapılar ve öğretiler yer almaktadır. Dolayısıyla öncelikle bu konuda bir bakış açısı yerleştirilmesi oldukça etkili bir çözüm olacaktır. UNDP’nin “*Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Anaakımlaştırılması*”⁷ isimli raporunda öncelikle anaakımlaştırma ve stratejisi ile kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Yerel eşitlik Eylem Planları ve Yerelde Toplumsal Cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasına dair Türkiye’de başarılı görülen kentler üzerinden örnekler verilmiştir. Son olarak da dünyadan örnekler verilerek çalışma sonuca ulaştırılmıştır.

“*Kamu Politikaları, Yerel Yönetimler, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kadın Dostu Kentler, Türkiye Örneği*”⁸, isimli çalışma Şenesen tarafından 2014 yılında hazırlanmıştır. Türkiye’de yerel düzeyde kamu politikalarını ‘Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme’ (DTCDB) yaklaşımıyla ele almıştır. Çalışmada, örneklem seçilen illerde belediyelerin hizmet ve bütçelerinin toplumsal cinsiyete ne kadar duyarlı olduğunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Proje kapsamında 5 kent (Kars, Şanlıurfa, Nevşehir, İzmir, Samsun) ve komşu kentleri olan Erzurum, Diyarbakır, Kayseri, Manisa, Ordu örneklem olarak seçilmiştir. Projede ilk aşama olarak kentlerdeki belediyelerin politika metinleri ve bütçe belgeleri, toplumsal cinsiyet denetimi yapılarak incelenirken; ikinci aşamasında söz konusu kentlerde yerel kamu hizmetlerini sunanlar ile bu hizmetlerden yararlanan konumundaki kadınlar ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler ve/veya grup toplantıları gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler sonucunda da politika önerilerinde bulunulmuştur.

Kadın Dostu Kent Projesi’nin başlatılmış olduğu kentlerde ne denli başarı sağlandığının tespit edilmesi, projenin sürdürülebilirliği için ayrıca önem taşımaktadır. “Türkiye’de Kadın Dostu Olma İddiasında Bir Kent: Gaziantep”⁹ adlı çalışma, proje illerinden bir olan Gaziantep’in kadın dostu kent olma yolunda amacına ne kadar yaklaştığının tespit edilebilmesi için yapılan bir alan araştırmasını kapsamaktadır. Çalışma kapsamında 1004 kadın katılımcıyla kentsel alanla ilişkileri; kentten memnuniyet ve güven düzeyleri; kentsel sorunlara ait görüşlerini ölçmek içinnicel araştırma yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Gaziantep’te kadın dostu politika ve hizmetlerin yetersizliği gözlenmiştir. Buna sebep olarak kadın okur-yazarlığı ve istihdam oranının düşük olması ifade edilmiştir. Ayrıca kadınlar siyasal mekanizmalarda eksik temsil edilmektedir ve siyasal partilere/sivil toplum

⁶ Ulaş Bayraktar, *Belediyelerde Kadın Kadınlar İçin Belediye*, TESEV İyi Yönetişim Raporları, TESEV, İstanbul, 2017.

⁷ UNDP, <https://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/UNDP-TR-GENDERGUIDE-TR.pdf>, 2018, 07.11.2019

⁸ Gülay Günlük Şenesen (yürütücü), *Kamu Politikaları, Yerel Yönetimler, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kadın Dostu Kentler, Türkiye Örneği*, proje no: 112K481, 2014, İstanbul.

⁹ Bahar Özsoy; Esra Banu Sipahi, *Türkiye’de Kadın Dostu Olma İddiasında Bir Kent: Gaziantep, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C:25, S:3, 2016.

kuruluşlarına üyelik düzeyi yeterli değildir. Katılımcı kadınların kentsel güvenlik ve hizmetlerden memnuniyet oranları da oldukça düşüktür. 2011 yılından itibaren kadın dostu olmayı taahhüt eden kentin, valilik ve belediyelerinde eşitlik birimleri oluşturulmuş ve Yerel Eşitlik Eylem Planları hazırlanmış olmasına rağmen; çalışmanın yapıldığı tarihe kadar olan süre zarfında uygulamaya dönük somut adımların atılmamış olduğu araştırmacılar tarafından çalışmada ifade edilmiştir. Çalışmada en dikkat çekici sonuçlardan biri, 2011 sonrası Suriye’den gelen yoğun göç ile birlikte artan nüfusun kentsel alanda en çok kadınları etkilemiş olduğu bulgusudur. Bu durumun sebep olduğu yeni sorunlara etkin çözümler üretilmemiş olması ve artan yoksulluk nedeniyle kadınların ihtiyaçlarının temel hizmetler yönünde dahi karşılanamamış olmasıyla, kentin kadın dostu olma hedefinden uzak olduğu sonucunu düşündürmüştür.

5393 Sayılı Belediye Kanunu ile kent aktörleri içerisinde yerini alan kent konseyleri, etkin çalıştığı zaman tüm kesimlerin, özellikle kent halkının yönetime katılabilmesi için önemli bir yere sahip olan yapılardır. Bu noktada kadın dostu kent olma çabasındaki kentler için de kadının kent yönetimine katılması noktasında etkili olacağı düşünülebilir. “*Kadın Dostu Kentler ve Kent Konseyi İlişkileri*”¹⁰, adlı çalışmada kadın dostu kentler ve kent konseyleri arasındaki ilişki incelenirken; bu iki yönlü ilişkinin kadının ve kentin gelişimine sağlayacağı düşünülen katkılar tartışılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde kent ve kadın konusuna dair tanımlamalara yer verilmiş; ikinci bölümde ise kent konseylerine dair tanımlara başvurulmuştur. Üçüncü bölümde, kadın dostu olan kentlerin sağladığı olanaklar ve bu olanakların kentli haklarının kullanımı ve en nihayetinde de kent konseyleri ile iki yönlü ilişkileri tartışılmıştır. İzmir, kent konseylerinin en aktif çalıştığı ve başarı gösterdiği kentlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kadın meclislerinin ya da çalışma gruplarının aktif olduğu yapılan çalışmalarla da ortaya koyulmuştur. “*Kentsel Olanaklardan Eşit Olarak Yararlanmak*”¹¹ isimli çalışmada, öncelikle kentli olmak kavramına ve günümüzde değişen kent özelliklerine değinilmiştir. Yeni kentlerle birlikte kadınların da yeni rollerinin olduğu iddia edilmektedir. Kentin kadınlara yüklenen bir takım iyi özelliklerle tanınmaya başladığını ancak ayrıntılı incelendiğinde ise yoksulluk, kentsel rant ve kentsel dokunun yoksullaşmasıyla yüz yüze kalındığı belirtilmiştir. Kentte artarak devam eden sorunlardan en fazla etkilenen kesimler ise kuşkusuz ki dezavantajlı gruplar olmaktadır. Yine TMMOB İzmir Kent Sempozyumu’nda “*Kadın Dostu Kent Kavramının İzmir Ölçeğinde Tartışılması*”¹², adıyla sunulmuş olan bildiri de konu; kentli hakları ve yaşama geçirilmesi sürecinde, yerel demokrasi ve kentsel politikaların oluşturulması, yönetimler arası işbirliği, kentli katılımı bağlamında ele alınmıştır. Kadınların kentsel sorunlardan nasıl etkilendikleri, kentsel hizmetlerden yararlanabilmeleri için, kente yönelik vizyon ve misyon belirlenirken “kenti, kentte yaşayan kadınlar için yaşanabilir kılma” hedefini göz önünde bulundurmanın gerekliliği, yerel yönetimler/yerel hizmetlere eşitlikçi yaklaşımlar incelenmiştir. “Kadın dostu kent” kavramı açıklandıktan sonra kent örnekleri üzerinden kentli hakları incelenmiştir. İzmir Yerel Eşitlik Eylem Planı çalışmaları kapsamında; İzmir kentinin durumu bilhassa, kadınların karar mekanizmalarına katılımı ve kadınların kentsel hizmetlerden eşit yararlanması açısından tartışmaya açılarak; yerel yöneticilere ‘eşitlikçi kent’ – ‘kadın dostu kent’ olabilirliği için önerilerde bulunulmuştur.

Yine kent hakkı kavramı ile yola çıkılan bir düşünce yazısı niteliği taşıyan “*Kadınların Kent Hakkı Bütün Köşe Başlarını İstemek*”¹³, adlı çalışmada yazar, kent hakkı kavramı üzerinden, kamusal mekânların cinsiyeti, kadınlar için kentlerin güvenliği ve kadınların kentle ilişkisinde ataerkil cinsiyetçi kültürün rolüne değinerek düşüncelerini ortaya koymaktadır.

Mekânsal planlamaların yapılırken kentte kadınların da ihtiyaç ve beklentilerinin göz önünde bulundurulması kadınların kentteki günlük yaşantılarını olumlu yönde etkileyeceğinden kadın dostu kent yaklaşımı için önemli bir adımı oluşturmaktadır. “*Mekânsal Planlamada Kadın Dostu Kent*

¹⁰ Şafak Kaypak, Prof. Dr. Cihangir Akın'a Armağan, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Edit. Y. Özkan vd. Sakarya Üniversitesi Yayını, Sakarya, 2012.

¹¹H. Neşe Özgen, TMMOB İzmir Kent Sempozyumu, <http://www.tmmobizmir.org/wp-content/uploads/2014/05/200838.pdf>, 07.11.2019.

¹²L. Yıldız Tokman, Kadın Dostu Kent Kavramının İzmir Ölçeğinde Tartışılması, TMMOB İzmir Kent Sempozyumu, <http://www.tmmobizmir.org/wp-content/uploads/2014/05/200840.pdf>, 08.11.2019.

¹³ Selda Tuncer, Kadınların Kent Hakkı Bütün Köşe Başlarını İstemek , TESEV Yayınları, 2018.

Yaklaşımı”¹⁴ adlı çalışmada "Kadın Dostu Planlama ve Tasarımlar yapmak neden önemlidir?, Dünyada ve Türkiye’de konuya yaklaşım nasıldır? ve toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımının benimsendiği bir kent için planlama ve tasarım stratejileri neler olmalıdır?" sorularına cevap aranmıştır. En nihayetinde de kadınlara yönelik talep, ihtiyaç ve beklentilerin karşılanabileceği, kadınların kentteki hayatlarını kolaylaştırabilecek, kentsel yaşama düzenli ve etkin katılımlarını sağlayacak örnek kamusal mekânların yaratılmasına yönelik çözüm önerileri getirilmiştir.

3. ARAŞTIRMA ALANINA DAİR BİLGİLER

Araştırmada örneklem olarak seçilen Zonguldak ilinin nüfusu¹⁵599.698 olup; %61’i kentte yaşamakta olan bu nüfusun 302.395’i kadındır. Dolayısıyla kentte kadın nüfusu erkek nüfusundan daha fazla görünmektedir. Daha önce farklı bir çalışma için Zonguldak Valiliği’nden edinilen bilgiye göre; bakanlıkların il teşkilatlanmalarında 68 adet; yerel yönetim birimlerinde 17 adet ve 40 adet de siyasal partiler teşkilatlarında alt-orta ve üst düzey olmak üzere toplamda 153 adet kadın yönetici bulunmaktadır. 2019 yerel seçimleri sonucunda ise; İl Genel Meclisinde 2 adet ve Belediye Meclisi’nde de 2 kadın üyenin olduğu ancak kentte kadın belediye başkanı bulunmadığı görülmektedir. Kent aktörlerine dair kadın ve erkek temsil oranları aşağıdaki tabloda (Tablo 1 ve 2) gösterilmiştir.

Tablo 1: Zonguldak’ta Kent Aktörleri İçin Kadın Temsili

| | Kadın | Erkek | Toplam |
|----------------------------------|-------|-------|--------|
| Yerel Yönetimler | 17 | 57 | 74 |
| Bakanlıkların İl Teşkilatlanması | 104 | 278 | 382 |
| İl Genel Meclisi | 2 | 29 | 31 |
| Belediye Meclisi | 4 | 27 | 31 |
| Kent Konseyi | 4 | 10 | 14 |

Tablo 1 incelendiğinde yerel yönetimler ve taşra teşkilatlanmaları için kadın temsilinin oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir. Ancak Bakanlıkların il teşkilatlarında bulunan kadın yönetici sayıları göze çarpmaktadır. Bu bir takım sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Şöyle ki, yerel yönetimlerde kadının temsil edilebilmesi için özellikle aday gösterilme (me)si kadın için önemli bir temsil sorunu yaratırken; taşra teşkilatlanmalarında yönetsel düzeyde bir pozisyona sahip olabilmeye kadınların varlık bulabildiğini düşündürmektedir. Bu durum, kadınlara fırsat verildiğinde kent kararlarına yönetsel düzeyde katılım gösterebileceğini göstermektedir.

Tablo 2: Zonguldak’ta Siyasal Partiler ve STK Kadın Temsili

| | Yönetim Kurulları | | | İl Disiplin Kurulu/Denetim Kurulu | | | İl Genel Toplam Üye | | |
|------------|-------------------|-------|--------|-----------------------------------|-------|--------|---------------------|-------|--------|
| | Kadın | Erkek | Toplam | Kadın | Erkek | Toplam | Kadın | Erkek | Toplam |
| Siy. Parti | 144 | 526 | 670 | 9 | 20 | 29 | 29973 | 49704 | 79677 |
| STK | 369 | 2923 | 3292 | 209 | 1466 | 1675 | 6032 | 42979 | 49011 |

Tablo 2’de Zonguldak ilinde en aktif olan ve meclise girmiş olan 4 büyük siyasal parti (AKP, CHP, MHP ve İYİ Parti) ve STK’lar üzerinden kadın temsil oranları gösterilmiştir. Siyasal parti ve STK üyeliği noktasında kentte kadın temsili erkek temsiline yaklaşmış durumda bulunmasa da; Türkiye’deki birçok ile kıyasla oldukça iyi durumda olduğuda söylenebilir. Bu da kentte siyasal partilere ve sivil toplum

¹⁴ Tuğba Kiper; Aslı Korkut; Tuğba Üstün Topal, Mekânsal Planlamada Kadın Dostu Kent Yaklaşımı, İdil Dergisi, C. 5, S.26, 2016.

¹⁵Zonguldak Valiliği’nden edinilen ve 2018 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayım Sonuçlarına göre (ADNKS).

kuruluşlarına üyeliklerin yaygın bir kültür olduğu olarak yorumlanabilir. Yapılan görüşmeler sırasında da bu konuya dair katılımcıların değerlendirmeleri olmuştur.

3.1. Araştırmanın Amacı

Zonguldak ilinde sosyal hayatta kadın görünürlüğüne görece fazla olması araştırmacılar tarafından daha önce yapılan bir çalışmada¹⁶ gözlemlenmiş ve kent aktörleri içerisinde yönetsel düzeydekadın temsiline dair bulgular değerlendirildiğinde, iki durum arasında bir paralellik olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple kentlerde, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının yerleştirilmesi için önemli bir adım olan ‘*Kadın Dostu Kent*’ Projesinin kent aktörlerince ne kadar bilindiği ve nasıl algılandığı merak konusu olmuş ve bu da alan çalışması yapmaya teşvik etmiştir. Bu nedenle, çalışmada kentte mevcut durumunun “kadın dostu kent” olmaya ne kadar yakın olduğu üzerine odaklanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Kadının kent aktörleri içerisinde eksik temsili, bir demokrasi sorunudur ve her şeyden önce bu durum kadınların kentten ihtiyaç ve beklentilerinin kent yönetimince karşılanmaması anlamına da gelmektedir. Söz konusu kentte tablo 1 ve 2’den de anlaşılacağı üzere, Zonguldak özelinde kadın nüfusunun (302.395) toplam nüfus içindeki payının erkek nüfusuna göre sayıca fazla olduğu bir alanda, kadının eksiktemsili söz konusudur. Ülke nüfusunda da birbirine yakın yüzdelerde olan kadın ve erkek için, toplumsal yaşamın her alanında eşitliğin sağlanabilmesi için kentin ‘*Kadın Dostu Kent*’ olmaya yaklaşması önemli bir adımdır. Kentler sosyolojik ve canlı birer yapı oldukları için, mikro düzeyde tek tek kentler için böylesi özel tespitler; ülkemizin kadın temelli pek çok sorununun (katılım, temsil, istihdam vb) çözümünde önemli faydalar sağlayacaktır. Bu sebeple Türkiye’de kentlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerleştirilebilmesi için yapılan tüm sorun tespit çalışmalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın yapıldığı ilin seçilme nedenlerinden birisi, kentin oldukça köklü bir tarihe sahip olmasına rağmen; SEGE 2011 raporu verilerine göre Türkiye’de 37. sırada yer almış olmasıdır. Kentlilik bilinci ve kent kültürünün zamanla kazanıldığı görüşüne dayanarak, kentin tarihi ile kentin gelişmişlik düzeyi arasında bir paralellik olmaması dikkat çekicidir ki; kentin bulunduğu bölge olan Batı Karadeniz Bölgesi yine SEGE 2011 Raporu verilerine göre de Türkiye’de gelişme göstermeyen tek bölge olmuştur. Bu açıdan da seçilen kentte yapılan çalışmaların önemli olduğu düşünülmektedir. Son olarak, bu konuya ilişkin alan verilerine dayalı çalışmaların azlığı da, çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşüncesini güçlendiren bir diğer önemli yönüdür.

3.3. Araştırmanın Yöntemi ve Kısıtları

Araştırma, Batı Karadeniz Bölgesi’nde bulunan Zonguldak ilinde kent aktörlerinden seçilen yöneticilerini kapsamaktadır. Kent aktörleri içerisinde ise yerel yönetimler, Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı(BAKKA), Ticaret ve Sanayi Odası (TSO), kadın dernekleri, iktidar ve muhalefet partisi kadın kolları ve kent konseyi yer almaktadır.

Çalışma için öncelikle örneklem seçilen ilde kent yöneticileri tarafından kadın dostu kent algısını ölçmek için görüşülecek isimlere karar verilmiştir. Özellikle yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinin programa katkısı önemsendiğinden, kent aktörleri seçilirken bu kıstas dikkate alınmış ve görüşmeler bu aktörlerle yapılmıştır. Öncelikle kadın dostu kent algısının tespit edilebilmesi için bir görüşme formu hazırlanmıştır. Bu görüşme formu hazırlanırken kentte toplumsal cinsiyet eşitliği algısına yönelik kent aktörlerinde kadınların *katılım* ve *temsil* durumu dikkate alınmış ve aktörlerin kentte verilen *hizmetler* noktasında katkıları ve etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşmede kullanılan sorular araştırmacı tarafından çalışmanın amacı doğrultusunda oluşturulmuştur. Çalışmadanitel bir araştırma yöntemi olarak yüz yüze ve derinlemesine yapılan bir görüşme yöntemi kullanılmıştır. Veriler toplandıktan sonra betimleyici analiz ile katılımcıların değerlendirmelerinden kentteki durum yorumlanmaya çalışılmıştır. Nihayetinde de aktörlerin kentte toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması adına hizmetlerine yönelik tespit edilen eksiklikler üzerinden önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

Siyaset Bilimi alanında yapılan birçok alan araştırması gibi özellikle kent yöneticilerinin yoğunluğundan dolayı süreç beklenenden biraz daha uzun sürmüştür. Ayrıca yine yöneticilerin yoğunlukları sebebiyle

¹⁶ Seda Tapdık; Nilüfer Negiz, ‘Batı Karadeniz Havzasında Kent Yönetiminde Kadının Görünürlüğüne Ölçmeye Yönelik Bir Analiz, SDÜ İİBF Dergisi, C.24, S.3, s.587-607, 2019.

ilk olarak belirlenen bazı görüşmecilerde değişikliğe gidilmek durumunda kalmıştır. Tüm bu kısıtlar bağlamında araştırmada toplamda 8 görüşmeci ile yapılan görüşmeler 7-28 Ekim 2019 tarihler arasında tamamlanmıştır.

3.4. Bulgular

3.4.1. Katılımcılara ilişkin bulgular

Araştırmada 8 görüşmecinin 5'i kadın 3'ü erkektir. Kent aktörlerinden seçilen birer temsilci ile yapılan görüşmede görüşmecilere ait bilgiler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3: Görüşmeciler Demografik Bilgiler

| | Kurum ve Görevi | Yaş | Eğitim Durumu | Medeni Durumu | Mesleği |
|----|----------------------------------|-----|---------------|---------------|------------|
| G1 | CHP Kadın Kolları Bşk. | 32 | Lisans | Bekâr | Avukat |
| G2 | AK Parti Kadın Kolları Bşk. | 49 | Lisans | Evli | Mimar |
| G3 | İl Genel Meclisi Bşk. | 47 | Lisans | Evli | Mühendis |
| G4 | Cumhuriyet Kadınları Deneği Bşk. | 42 | Lise | Evli | Memur |
| G5 | Kent Konseyi YK Üyesi | 44 | Lisans | Evli | Eğitimci |
| G6 | BAKKA Birim Bşk. | 35 | Lisansüstü | Evli | Uzman |
| G7 | TSO Genel Sekreteri | 52 | Lisansüstü | Evli | Eski memur |
| G8 | Belediye Bşk. Yardımcısı | 58 | Ön Lisans | Evli | Memur |

Tablo 3'ten de anlaşılacağı üzere katılımcılar, 32-58 olmak üzere farklı yaş aralıklarına sahiptir. Bu durum farklı yaş gruplarının bakış açılarının öğrenilmesi bakımından da anlamlıdır. Görüşmecilerden biri dışında tamamı evlidir ve büyük çoğunluğu(6) lisans ve üstü bir eğitim düzeyine sahiptir. Lise mezunu olan katılımcı ise üniversiteye başlamış ancak eğitimini tamamlayamamıştır. Katılımcıların en ilgi çekici özelliklerinden biri de; hemen hemen hepsinin farklı alanlarda eğitim almış olmasıdır. Bu durum, farklı bakış açılarıyla konuya yaklaşmalarına sebep olmuştur.

3.4.2. Diğer bulgular

Çalışmada Zonguldak ilinde kadının temsil ve katılım durumları için, kent aktörlerinin hizmetleri üzerinden etki ve katkıları incelenirken, aktörlerin kadın dostu kent algısının da ne yönde olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Kentte toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bakış açısının ve farkındalığın oluşturulabilmesi için kent aktörlerine yönetsel düzeyde katılım gösteren temsilcilerin konuya yaklaşımları, eşitliğin yerleştirilebilmesi için önem taşımaktadır. Bu amaçla katılımcıların kentte toplumsal cinsiyet algısını ölçmek için görüşmecilere aşağıda sıralanan sorular yöneltilmiştir.

a. Kent kararlarına katılmada kadın ve erkeklerin eşit fırsatlara sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Cinsiyeti ne olursa olsun kent yöneticisi tüm kesimlerin ihtiyaç ve beklentilerini dikkate almakta mıdır? Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının (kadın-erkek eşitliği) kent aktörlerinin görev alanına girdiğini düşünüyor musunuz?

b. Kurumda/kuruluşunuzun karar organlarında kararlar alınırken toplumsal cinsiyet eşitliği dikkate alınmakta mıdır? Kurum/kuruluşunuzun kadın temsili noktasında yeterli düzeyde olduğunu düşünüyor musunuz? Kadın katılımını ve temsiliğini artırmaya yönelik bir çalışmanız oldu mu?

c. Hizmetlerinizin hedef kitlesi içinde kadınlar yer almakta mıdır? Nasıl? Kentte toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalık sağlamak adına herhangi bir etkinlik düzenlediniz mi? (seminer, eğitim, konferans, vs.) Kadın istihdamını artırmaya yönelik bir çalışmanız oldu mu? Örneklendirebilir misiniz? (Kreş ve gündüz bakım evi, sağlık taramaları, meslek edindirme kursları, eğitim ve seminerler?) Kadınların kentteki ihtiyaçlarını analiz etmeye yönelik herhangi bir çalışmanız oldu mu? Bunun için ayrıca bir kaynak ayırdınız mı? (il özel idare ve belediye için) Kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik herhangi bir çalışmanız oldu mu? (eğitim, seminer, proje, sığınma evleri, vs.).

d.Kadın Dostu Kent Programından Haberdar mısınız? Ne kadar bilgi sahibisiniz? Bu programa dair görüşleriniz nelerdir? Bu konuda kent yöneticilerinin bilgi sahibi olduğunu düşünüyor musunuz? Kentlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için ‘Kadın Dostu Kent Programı’nın katkısının olacağını düşünüyor musunuz?

Söz konusu ifadelerden ilki olan ve görüşmecilerin daha çok kişisel fikirlerini belirttiği ***Kent kararlarına katılmada kadın ve erkeklerin eşit fırsatlara sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Cinsiyeti ne olursa olsun kent yöneticisi tüm kesimlerin ihtiyaç ve beklentilerini dikkate almakta mıdır? Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının (kadın-erkek eşitliği) kent aktörlerinin görev alanına girdiğini düşünüyor musunuz?***ifadesi için görüşmecilerin genel olarak kadın ve erkeklerin kent kararlarına katılırken eşit fırsatlara sahip olmadığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Ancak STK ve siyasal partilerin kadın kolları tarafından verilen cevaplar, eşit fırsat konusunda olumlu bir durum olduğunu altını çizerken; katılımın eksik olmasının temelini kadınların isteksizliği/ilgisizliği olarak ifade etmişlerdir.

“Kadın ve erkekler kararlara katılmada eşit fırsatlara sahiptir.”(G7)

“Kadının bir birey olduğunun önce kadınlara anlatılması lazım ki haklarını yaşama geçirmeyi bilsinler.”(G4)

G4’ün bu kısa ifadesinden anlaşılacağı üzere kadınların yurttaş olarak sahip oldukları hakları için kadınların bilinçli ve istekli olmaları gerektiği üzerinde durulmaktadır. Hukuksal düzen, kadın için hem siyaset hem de yönetsel pozisyonlar için erişilebilirliği sağlarken; kadınların toplumsal rolleri ve toplumun yüklediği roller ve sorumluluklar nedeniyle; sorunlar yaşandığı literatürde de sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bu sorunlar, “aile” temelli olduğu kadar; kadının siyasal sisteme ilgisizliğinden de kaynaklanabilmektedir. Tabii ki ekonomik gerekçeler ya da eğitim yetersizliği vb sorunlar da yine bu konu bağlamında sıklıkla vurgulanmaktadır.

“Bazı durumlarda kadınlara öncelik verildiğine inananlardanım.”(G2).

“Kadın-erkek eşitliği yasalarla ne kadar desteklenirse desteklensin ataerkil zihniyet değiştirilmediği sürece kadın ve erkeklerin eşit fırsatlara sahip olacağını düşünmüyorum”(G5)

“Fırsat eşitliğinin olduğunu düşünmüyorum. Kadınların siyasette başarılı olabilmeleri için vakit harcamaları gerekmektedir. Ancak ev içi roller sebebiyle bu pek mümkün olmuyor. Ayrıca siyasette aktif olabilmeleri için kadınların önce ekonomik özgürlüklerinin olması gerekiyor.”(G8)

Görüşmecilerin ifadelerinden anlaşılacağı gibi, cinsiyet temelli bakışın kadınlar için en belirgin sorun alanı olduğu yönündedir. Siyasette ya da yönetimde varlık gösterememeleri, erişim kanallarından ziyade; kadının bu pozisyonlar için yetkin olamaması ile ilişkilendirilmektedir.

Kadın ve erkeklerin eşit fırsatlara sahip olabilmesi için öncelikle kadının ekonomik anlamda özgür olmasının gerekliliği ifade edilmiştir. Ekonomik anlamda özgürlüğü olmayan kimse, görüşlerini ifade ederken ve hayata geçirirken de özgür olamamaktadır. Dolayısıyla kadınlar için tam bir özgürlük alanından bahsedilebilmesi için ekonomik özgürlük yani ekonomi içinde yer almalarının, istihdam edilmelerinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Farklı kesimlerin kentte yönetsel düzeylerde yer alması kentte verilen hizmetlerin de daha fazla kesime hitap etmesine olanak verecektir. Bu sebeple her kesimin temsili, yerel yönetimlerin her kesime hitap etmesi için de ayrıca dikkat edilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda katılımcılar da benzer bir kanaat ortaya koymuşlardır. Kadın ya da erkek, yönetsel ya da siyasal anlamda karar verici konumuna geldiğinde toplumun tüm kesimleri için eşit düzeyde bir yaklaşım göstermesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Ancak kadınlar için özellikle yönetim kademesinde, dışil bakış açısının baskın olduğu durumların da olabildiği ifade edilmiştir.

“Kadın yöneticiler de her zaman kadın bakış açısıyla düşünmüyor.”(G6)

Kentte toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması noktasında kent aktörleri gerek farkındalık yaratma noktasında; gerekse konuyla ilgili yerel politikaların oluşturulması ve uygulanması noktasında oldukça etkili olabilmektedir. Katılımcılara bu sebeple yöneltilen *Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının kent aktörlerinin görev alanına girdiğini düşünüyor musunuz?*ifadesine yönelik cevaplarda ortak bakış açısı görülmektedir.

“Kadın kotası koyulduğunda dahi durum içselleştirilmediği takdirde toplumsal cinsiyet eşitliği algısının yerleştirilebileceğine inanmıyorum. Toplumsal bir dönüşüme ihtiyacımız var. Kadınları en çok kadınlar yetersiz bulmakta”(G6)

“Kadın milletvekilleri ya da parti meclislerinde kadınlar kadınlara sahip çıksa yeterli olur.”(G1)

“Eğitim ailede başlar. Dolayısıyla bu işin önce ailelerin kız-erkek çocuklarına aynı davranmasıyla çözülebileceğini düşünüyorum.”(G8)

İfadelerden de anlaşılacağı üzere bu konu için en önemli sebep ataerkil toplum yapısı olarak görülmektedir. Aktörlerin tamamı kentte toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerleştirilmesinin kent yöneticilerinin ve kendilerinin de görev alanına girdiğini düşünmektedir. Ancak bu konuda ortak görüşte olmalarına rağmen;aktörlerin birlikte yürüttükleri bir çalışma ya da proje olmadığı görülmüştür. Oysa kadın dostu kent programıyla yerel mekanizmaların kapasitelerinin artırılması ve bu konuda birlikte hareket etmesi amaçlanmaktadır. Özellikle kadın örgütlenmelerinin kadın dostu kent olmaya dair farkındalık yaratmak konusunda etkileri yadsınamayacak boyuttadır. Ancak kentte sivil toplum kültürü gelişmiş olmasına karşılık sürdürülebilir bir çalışma yapılmadığı görülmüştür.

Buraya kadar katılımcılara yöneltilen sorular bireysel görüşlerini almaya yönelik olmuştur. Buradan sonrasındaki değerlendirmeleri yapılan sorular ise görüşmecilerin kurum/ kuruluşlarına yöneliktir.

Bir kentin kadın dostu kent olabilmesi için önce kentte kararların alınma ve uygulanma aşamasında kadının varlık göstermesi gerekmektedir. Yerel politikaların oluşturulmasında oldukça etkili olan kent aktörleri içerisinde kadın temsiline yeterli düzeyde seyretmesi de bu bakımdan büyük önem taşımaktadır. Kentteki durumun tespit edilmesi için ve kadının kentte konumunun güçlendirilmesi için çalışmada yer verilmiş sorular;

Kurumda/kuruluşunuzun karar organlarında kararlar alınırken toplumsal cinsiyet eşitliği dikkate alınmakta mıdır? Kurum/kuruluşunuzun kadın temsili noktasında yeterli düzeyde olduğunu düşünüyor musunuz? Kadın katılımını ve temsiline artırmaya yönelik bir çalışmanız oldu mu?biçimindedir.

TSO ve İl Özel İdaresi temsil noktasında cinsiyet eşitliğine dikkat etmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Ancak İl Genel Meclisi’nde 33 olan toplam üye sayısının yalnızca 2 tanesi kadından oluşmaktadır.

“Kadın üyemiz az ancak özellikle bazı durumlarda çok daha avantajlı konumdalar. Bu durumun biraz da karakterle ilgili olduğunu düşünüyorum. Sayıca çok katılmaktan daha önemli olan ise etkin katılmaktır. Bir kadın üyemiz bize bunu bizzat yaşattı. Ayrıca kadınlar hukuki haklarını bilerek kendileri kadın temsiline artırmak için çaba göstermeli”(G3).

Konuya farklı bir bakış ile yaklaşmış olsa da; eşit temsiline demokratik bir kültür oluşumundaki ağırlığı yadsınamaz.

TSO’nun toplamda 11 olan yürütme kurulu üye sayısının içinde 2 adet; toplam 30 olan meclis üyesi içinde ise yalnızca 4 kadın temsiline olduğu öğrenilmiştir. Her iki aktör de kadın temsiline noktasında eksiktir. Kent Konseyi yürütme kurulunda 4 kadın bulunmaktadır.Üye sayısı bakımından yeterli kadın temsiline olmadığını belirten görüşmeci, bu konuda çalışmalarının olduğunu ve bir kadın çalışma grubu oluşturmayı hedeflediklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca kadının kent yönetimine katılımını artırmak adına tüm kesimleri temsil eden bir kadın platformu kurmayı planladıkları ve ön çalışmalarını yaptıkları ifade etmiştir.

Cumhuriyet Kadınları Derneği ise, kuruluş amacı sebebiyle pozitif ayrımcı bir uygulamaya gittiklerini ve yürütme kurullarının yalnızca kadınlardan oluştuğunu bunun yanında erkek üyelerinin de olduğunu ifade etmişlerdir.*Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı* kurumda eksik kadın temsiline olduğunu belirtirken bu konuda kurumun yetersiz personel sayısı, çalışma şartları ve yoğun tempo nedeniyle, özellikle çocuk sahibi olan kadınlar tarafından çok tercih edilmek istenmediğini dile getirmiştir.

“Personel sayımız az ve işimiz gereği sürekli sahada olmak durumundayız bu nedenle kadının annelik rolü bizde büyük bir dezavantaj oluşturuyor. Çocuk sahibi olan kadınlar istese dahi gün içinde süt iznini kullanamıyor.”(G6)

“Eşit temsiliyetten öte nitelikli temsiliyetin daha önemli olduğunu düşünüyorum. Bizim en önemli sorunlarımızdan biri de budur. Nitelikli temsil düzeyine ulaşamıyoruz.” (G2)

Siyasal partilerin kadın kolları ile yapılan görüşmelerde ortaya çıkan durum ise, siyasal partilerin özellikle yönetsel düzeylerinde kadınların oldukça eksik düzeyde temsil edildiği ve kadının kentte konumunun güçlendirilmesi adına yapılan bir proje ya da sürdürülebilir bir çalışmanın olmadığı yönündedir. Belediye için de durumun diğer aktörlerden çok da farklı olmadığı görülmektedir. Yönetsel düzeyde kadın görünürlüğü yok denecek kadar azdır. Belediye meclisinde 2 kadın temsili söz konusudur. 3 başkan yardımcısı da erkektir.

Her bir aktör nezdinde konu genel olarak değerlendirildiğinde, temsil konusunun toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayıcı bir anlayışla işlemediği anlaşılmaktadır. Bu sonucun bazen kadının toplumsal rollerinden kaynaklı olduğu, bazen de adayların nitelik sorunundan kaynaklandığı görüşmeciler tarafından ifade edilmiştir.

Kentte toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için aktörlerin program, proje ve çalışmalarının niteliği oldukça önemlidir. Bu konuda bir tespit yapılabilmesi amacıyla kentte kadının konumunun güçlendirilmesine dair aktörlerin hizmetleri merak konusu olmuş ve şu sorular yöneltilmiştir:

Hizmetlerinizin hedef kitlesi içinde kadınlar yer almakta mıdır? Nasıl? Kentte toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalık sağlamak adına herhangi bir etkinlik düzenlediniz mi? (seminer, eğitim, konferans, vs.) Kadın istihdamını artırmaya yönelik bir çalışmanız oldu mu? Örneklendirebilir misiniz? (Kreş ve gündüz bakım evi, sağlık taramaları, meslek edindirme kursları, eğitim ve seminerler?) Kadınların kentteki ihtiyaçlarını analiz etmeye yönelik herhangi bir çalışmanız oldu mu? Bunun için ayrıca bir kaynak ayırdınız mı? (il özel idare ve belediye için) Kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik herhangi bir çalışmanız oldu mu? (eğitim, seminer, proje, sığınma evleri, vs.).

“Aslında plan ve projelerimizde kadınlar için projeler üretmek oluyor ancak bu konuda küçük belediyeler olarak yeterli bütçeye sahip değiliz. Bir belediyenin bu tarz projelere imza atabilmesi için merkezle ilişkileri önemlidir.”(G8)

Plan ve söylemlerinde kadın temsiline yönelik çalışmalarını belirten Zonguldak Belediyesi, bu konu için henüz bir çalışmaya başlamış görünmemektedir. Bu olumsuz duruma neden olan en büyük faktörün de büyükşehir olmayan belediyelerin kısıtlı bütçe imkânları olduğu belirtilmiştir. Konuyla ilgili Arslan¹⁷ tarafından yapılan çalışmada ortaya konan önemli bulgulardan biri de, görüşmecinin belirttiği durumu destekler nitelikte olup, büyükşehir belediyelerinin bu konuda yetkilerinin oldukça fazla olduğu yönündedir.

“Verilen hizmetler noktasında halkın talepleri de bizim için önemlidir ancak kadınlar bu konuda da çok ilgili değiller. Herhangi bir talep ya da projeye de geldikleri çok nadir görülmektedir”(G8)

“Konuyla ilgili bir kamu politikası oluşturulduğu takdirde biz de ilimizde projeler yapmaya çalışıyoruz.”(G2)

Bu ifadeler, siyasal partilerin yerel teşkilatlanmalarında yapılan projelerin, partilerin genel politikalarından etkilendiğini göstermektedir. Yani siyasal partilerin merkez teşkilatlanmaları tarafından yapılan politikalar yerelde de politika oluşturulmasının önünü açmaktadır. Konuyla ilgili benzer bir bulgu da Balcı ve Duğan¹⁸ tarafından ortaya koyulmaktadır.

İl Özel İdaresi daha çok kırsala hizmet götürme konusunda yetkili olduklarını belirtirken; kırsalda temel ihtiyaçların fazla olması nedeniyle sosyal politikalara vakit ayıramadığını ifadelerine eklemiştir. Kadın dostu kent için kentte kadınların ihtiyaçlarının belirlenmesinden sonra cinsiyete duyarlı bir bütçeleme yapılması önem taşıyan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuya ilişkin bir çabanın kentte aktörleri bağlamında yürütülmediği genel olarak anlaşılmaktadır. Çalışma için dikkat çekici konulardan biri bölgenin gelişmesi ve kalkındırılması amacıyla kurulmuş olan-kadının toplumsal, yönetsel ve

¹⁷ Zeynep Arslan, Kadının Toplumsal Kimliğinin ve Rolünün İnşasında Büyükşehir Belediyelerinin Rolü, Toplumsal Cinsiyet ve Kent- Mekan, 2017.

¹⁸ Emre Vadi Balcı; Özlem Duğan, Partilerin Seçim Bildirgelerinde Kadın Politikası, AKP, CHP, MHP, ve HDP Örneği-2015, 2.Uluslararası Medya Çalışmaları Kongresi, 2016.

siyasal konumu bir gelişmişlik göstergesi olarak görülürken somut çıktılarının az olmasıdır (*Kalkınma Ajansının* kadına yönelik yaptığı tek çalışmanın bölgede kadın istihdamının tespiti için yapılmış bir araştırma sonucu hazırlanan bir rapor/kitapçık gibi). *Cumhuriyet Kadınları Derneği*, kentte kadın görünürlüğünün artırılması ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalık oluşturmak için konuyla ilgili bir belgesel hazırlığında olduklarını belirtirken; *Kent Konseyi* Kadın meclisinin konuyla ilgili bir takım çabaları olduğunu tespit edilmiştir. 2010 yılında kadın istihdamını artırmaya yönelik çevre dostu bir proje olan 'Fileye Dönüş' isimli bu projenin yanı sıra kadınlara meslek edindirmek adına hasta ve yaşlı bakım kursları verildiği anlaşılmıştır. Direkt kadınların ihtiyaçlarına yönelik olmasa da; engelli annelerinin ihtiyaçlarına yönelik çalışmalarının da olduğu ve konuyla ilgili eğitim, seminer ve toplantıların yapıldığı da kurum görüşmecisi tarafından ifade edilmiştir.

Belediye, kent yönetimine katılım gösteren kadınların kentte kadın görünürlüğünü artırmak ve kadının konumunu güçlendirmek için fikir üretilmiş tüm projelere destek verdiklerini ancak buna rağmen pek proje teklifi gelmediğini belirterek bu konuda eleştirisini de dile getirmiştir. Görüşmeler esnasında *TSO'nun* kadın istihdamını artırmaya yönelik sürdürülebilir bir Avrupa Birliği projesi gerçekleştirdiği bilgisi edinilmiştir. Proje kapsamında, kentte yaşayan 18-28 yaş aralığında en az lise mezunu 100 kadına üniversitenin de işbirliğiyle çağrı merkezi operatörlüğü eğitimi verilmiş ve daha sonra projenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için, TC Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile iletişime geçilerek eğitim alan bu 100 kadının meslekte *istihdam* edilmesi sağlanmıştır. Buna ek olarak kadın ve genç girişimciler kurullarının da aktif olarak eğitim, toplantı, seminer gibi çalışmalar gerçekleştirdiği belirtilmiştir.

Kadın Dostu Kent Programı Türkiye'de 2006 yılından bu yana uygulanıyor ve uygulandığı kentlerde gerçekleştirilen birçok çalışma olmasına rağmen durumun tespiti için şu sorular yöneltilmiş:

Kadın Dostu Kent Programından Haberdar mısınız? Ne kadar bilgi sahibisiniz? Bu programa dair görüşleriniz nelerdir? Bu konuda kent yöneticilerinin bilgi sahibi olduğunu düşünüyor musunuz? Kentlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için 'Kadın Dostu Kent Programı'nın katkısının olacağını düşünüyor musunuz?

Belediye, partilerin kadın kolları ve *kalkınma ajansı* dışındaki aktörler, programdan hiç haberdar olmadıklarını net bir şekilde ifade etmişlerdir. Haberdar olduğunu belirten üç aktör de yalnızca programın adını duymuştur. Programın işleyişine dair ya da söz konusu illere dair kazanımlar konusunda bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında yapılan nitel araştırma sonucunda kentte '*Kadın Dostu Kent*' kavramı konusunda farkındalık oluşturduğu ifade edilebilir. Yüz yüze görüşmeler esnasında konunun katılımcıların dikkatini çektiği gözlenmiştir. Bu noktada aslında ülkede genel olarak bilgi eksikliği olan ve görece yeni bir proje hakkında araştırma, kent aktörlerine bilgi paylaşımında bulunabilme imkânı da sağlamıştır.

Kent Konseyi, Cumhuriyet Kadınları Derneği ve Siyasal partilerin kadın kollarının katılımcıları ise direkt programa yönelik bir çalışmalarının olmadığını ancak kentte toplumsal cinsiyet eşitliği noktasında farkındalık yaratmanın hedefleri içerisinde yer aldığını dile getirmemişlerdir.

Kadın Dostu Kentler için en önemli kıstaslardan biri kadınların karar alma mekanizmalarındaki temsil oranının artırılmasıdır. Bu noktada kentlerde kurulacak eşitlik komisyonlarının büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aktörlerin bu konudaki düşünceleri öğrenilmek istenmiş ve görüşleri sorulduğunda, "Kadın Dostu Kent Programı" dâhilinde Kentte Kadın- Erkek Eşitliği Komisyonlarının kurulmasının kentte toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerleştirilmesinde büyük ölçüde etkili olacağını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Katılımcılar bu konuda hem fikir olduklarını dile getirdikleri gibi; konuyla ilgili kentte eğitim ihtiyacı içinde olduğunu ve bu yönde beklentilerini de ifade etmişlerdir.

4.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kentlerde, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının yerleştirilmesi için önemli bir adım olan '*Kadın Dostu Kent*' projesinin kent aktörlerince ne düzeyde bilindiği ve nasıl algılandığı çalışmanın konusunu oluşturmuş ve bu durum Zonguldak İli örneğinde nitel araştırma yöntemi ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada öncelikli amaç, durum tespiti yapılması olsa da kentin konuyla ilgili ihtiyaçlarının tespit edilmesi de ikinci bir amaç olarak belirlenmiştir. Araştırma sonunda kentin kadın dostu kent olabilme

için birçok eksikliğini gidermesi gerektiği bulgusu edinilmiştir. Bu nedenle kentte vakit kaybedilmeden toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmalara başlanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Çalışma için önemli sonuçlardan bir tanesi de kent aktörlerinin katılımcı bir anlayışla çalışmaya gönüllü ve istekli olmalarıdır. Motivasyonları yüksek olmasına karşılık söz konusu konu ile ilgili eksik bilgiye sahip oldukları çalışma neticesinde tespit edilmiştir. Bu bağlamda özellikle Kadın Dostu Kent konusunda kent aktörlerinin çeşitli eğitim ve seminerler ile bilgilendirilmesi gerekliliği ortadadır.

Kentte 'Kadın Dostu Kent' algısı, kent aktörleri ele alınarak belirlenen dört başlık çerçevesinde ve 'katılım, temsil ve hizmetler' noktasında incelenmeye çalışılmıştır. Buna göre kent kararlarına katılmada genel olarak kadın ve erkeklerin eşit fırsatlara sahip olduğu düşünülmektedir. Buna karşılık yerel yönetimler, iktidar ve muhalefet partilerinin kadın kolları, Kent Konseyi, TSO, Kalkınma Ajansı ve Cumhuriyet Kadınları Deneği (CKD) temsilcileri genel olarak kentte kadın temsili yeterli düzeyde bulmuyor olmalarına rağmen; kadın katılımını-temsili artırma yönelik bir çalışma içinde de değillerdir. Söz konusu bu aktörler içinde TSO ve Kent konseyinin kentte kadın istihdamını artırmaya yönelik çalışmaları bulunmaktadır. Aktörlerin genel olarak hizmetleri noktasında konu incelenmek istendiğinde ise kadın örgütlenmeleri de dâhil (siyasal parti kadın kolları ve CKD) kentte *kadına şiddeti önlemeye yönelik* çalışmalar yürütülmediği gözlenmiştir. Bunun yanı sıra kente *kadın istihdamını artırmaya yönelik* çalışmalar, ticaret odası ve kent konseyi dışında hiçbir aktör tarafından yürütülmemiştir. Ancak derinlemesine yapılan görüşmede fark edilen konulardan biri de; aktörler tarafından kadının dezavantajlı bir grup olarak addedilmiyor olmasıdır. Kadın bir dezavantajlı grup olarak görülmediği için yapılan proje ve çalışmaların daha çok engelliler üzerinden yapıldığı dikkati çeken konulardan biridir. Bu sebebe dayandırıldığı düşünülerek, aktörlerin hizmetlerinde hedef kitleler içerisinde kadınlar direkt yer almamaktadır. Buna ek olarak da kentte toplumsal cinsiyet eşitliği algısını yerleştirmeye yönelik aktörler tarafından yapılan bir çalışma da bulunmamaktadır. Dolayısıyla *cinsiyete duyarlı bir bütçe lemede* söz konusu değildir.

Görüşme esnasında birebir yapılan sohbetlere dayanılarak, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmaların daha çok kent yöneticilerinden beklendiği dikkat çekmiştir. Ancak toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik hizmetler noktasında incelendiğinde yerel yönetimlerin bu konuda oldukça pasif kaldığı gözlenmiştir. Bu durum-yine görüşmelere dayanılarak- kent yönetiminde en çok ihtiyaç duyulan konulardan birinin kent aktörleri arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Aktörlerin birbirlerinin proje ve çalışmalarından haberdar olmayışı, bu konuda kentte bir eksiklik olarak görülmektedir. Kadın Dostu Kent Programı hakkında açıkça bir bilgiye sahip olmayan aktörlerin, program hakkında bilgi sahibi olduktan sonra, sorumluluk almaya istekli oldukları gözlemi Zonguldak için Kadın Dostu Kent olabilmek adına umut vericidir. Ayrıca kentte kadınların sivil toplum örgütlerine ve siyasal parti kültürüne sahip olmaları da bu konuda kentin çok büyük çaba sarf edilmeden belli bir yol kat edeceğine dair bir inanç gelişmesine sebep olmuştur.

KAYNAKÇA

Akca, Ümit (2018). "Kent Yaşamı ve Sosyolojisi", içinde Kent, Yönetim ve Kültür: Kent Yaşamında İnsan, ed. Nilüfer Negiz; Hüseyin Gül; Ahmet Mutlu, LAP LAMBERT Academic Publishing, Mauritius.

Altay Başkan, Deniz (2015). "Yerel Yönetimler İçin Kadın Dostu Kent Planlaması Ve Tasarım İlkeleri Rehberi", Uzerler Matbaacılık, Ankara.

Arslan, Zeynep (2017). "Kadının Toplumsal Kimliğinin ve Rolünün İnşasında Büyükşehir Belediyelerinin Rolü", Toplumsal Cinsiyet ve Kent- Mekan.

Balcı, Emre Vadi-Duğan, Özlem (2016). "Partilerin Seçim Bildirgelerinde Kadın Politikası, AKP, CHP, MHP, ve HDP Örneği-2015", 2.Uluslar arası Medya Çalışmaları Kongresi.

Gül, Hüseyin-Negiz Nilüfer (2018). "Kent, Kentin Dönüşümü ve Kentsel Hizmetler", içinde Kent, Yönetim ve Kültür: Kent Yaşamında İnsan, ed. Nilüfer Negiz; Hüseyin Gül; Ahmet Mutlu, LAP LAMBERT Academic Publishing, Mauritius.

İnan Özer (2004). "Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme", Ekin Kitabevi, Ankara.

Keleş, Ruşen (2013). “Kentleşme Politikası”, İmge Kitabevi, Ankara.

Sargın, Ayşe (2013). “Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Araçlar ve Mekanizmalar”, Kader, Ankara.

Tapdık, Seda-Negiz, Nilüfer (2019). “Batı Karadeniz Havzasında Kent Yönetiminde Kadının Görünürlüğünü Ölçmeye Yönelik Bir Analiz”, SDÜ İİBF Dergisi, C.24, S.3, s.587-607.

Tekinbaş, Ege(2015). “Kadın Dostu Kent Uygulama Rehberi”, Berk Matbaacılık, Ankara.

Sözlük Kaynaklar:

Necdet KARAVELİ-Zonguldak İl Özel İdare-İl Genel Meclisi Başkanı

Erol YILMAZ -Zonguldak Belediye Başkan Yardımcısı

Ümran ÖZTÜRK -Bölgesel Kalkınma Ajansı Program Yönetim Birim Başkanı

Pamuk CANSIZ KUMAŞ- Zonguldak Kent Konseyi Yürütme Kurulu Üyesi

Muharrem SARIKAYA- Zonguldak Ticaret ve Sanayi Odası Genel Sekreter

Züleyha YAZICI ARIMAN- Zonguldak Adalet ve Kalkınma Partisi Kadın Kolları Başkanı

Merve KIR- Zonguldak Cumhuriyet Halk Partisi Kadın Kolları Başkanı

Gülhan ÇETİN – Cumhuriyet Kadınları Derneği Zonguldak Şubesi Başkanı

İnternet Kaynakları:

Şenol, Nevin (2016). “Kadın Dostu Kentler Avrupa’dan Örnekler, El Kitabı”, <https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/kadindostukentler.pdf> (27.10.2019).

“Kadın Dostu Kent Programı Kitapçığı”, <http://www.kadindostukentler.org/> (22.10.2019).

Zonguldak Belediyesi (2019). “Meclis Üyeleri” <https://www.zonguldak.bel.tr/meclisuyeleri>, 01.08.2019.

Zonguldak İl Özel İdaresi (2019). “İl Genel Meclisi” <http://www.zonguldakozelidare.gov.tr/il-genel-meclisi>, (01.08.2019).

KA.DER (2018). “Kadın İstatistikleri”, <http://ka-der.org.tr/>(01.08.2019).

Yüksek Seçim Kurulu, (2019). “31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimleri”, <http://www.ysk.gov.tr/tr/31-mart-2019-mahalli-i-CC%87dareler-secimi/77916>, 01.09.2019.